

L'autrice, che è assistente di Storia dell'Europa centrale e sudorientale in età medievale presso l'Ateneo polese, giunge a conclusione che la posizione della donna in Istria è stato frequentemente influenzato dalla stipula del "matrimonio all'istriana" (o matrimonio "a fratello e sorella"), tipico della cultura istro-romanza ma fatto proprio anche dalla popolazione slava, che le assicurava, anche in caso di vedovanza, l'uso, anche in seguito al decesso del consorte, della propria parte dei beni garantendole in questo modo la sopravvivenza. Questo tipo di contratto, largamente diffuso in Istria, era utilizzato tanto nei ceti meno abbienti quanto pure nella locale borghesia e aristocrazia e poneva di fatto la donna istriana in una posizione molto più vantaggiosa rispetto alla donna dalmata, per esempio. Uno dei ruoli più "nobili" della donna istriana era quello di ostetrica, che le dava la facoltà, in caso di incombente pericolo di morte del neonato, anche di battezzare la creatura. Ma non meno rilevante era il suo agire pubblico di venditrice, di rifornitrice, ma anche di artigiana e contadina o, di semplice donna, che per incontrare e per socializzare con le proprie simili senza incorrere nello scherno della popolazione era costretta a rifugiarsi in chiesa.

Il libro riporta poi anche diversi elementi interessanti dal punto di vista storico demografico quali la strutturazione della famiglia, gli anni di età al matrimonio, la periodizzazione dei concepimenti ecc. In sostanza, lo studio della Mogorović offre uno spaccato di vita quotidiana in Istria, il quale grazie all'uso di un linguaggio semplice – che tuttavia non trascende mai nella banalità – agevola e riesce ad invogliare anche il lettore meno esperto.

L'agile volume è stato pubblicato dalla casa editrice zagabrese "Srednja Europa", non nuova a simili iniziative inerenti alla storia dell'Istria, specie quando si tratta – come in questo caso – di lavori originali basati su materiale d'archivio ancora inesplorato. Possiamo pertanto auspicare che l'editore Damir Agičić, affermato docente di Storia contemporanea dell'Università di Zagabria, possa proseguire per la strada intrapresa. Mentre dall'autrice è lecito attendersi che ciò non sia che il primo passo di una lunga e prolifica produzione storiografica.

Dean Krmac

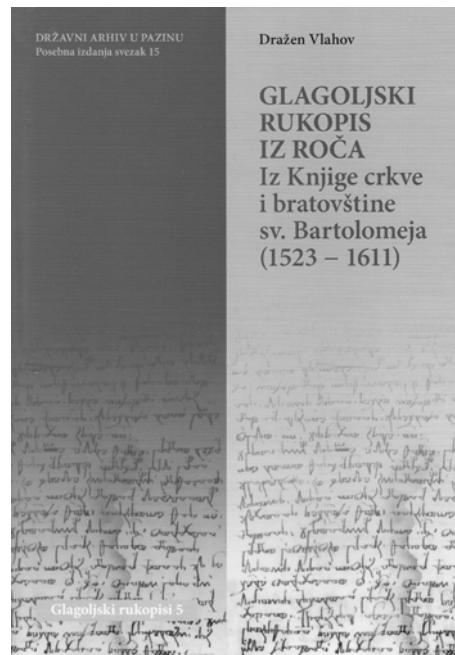
Dražen Vlahov: GLAGOLJSKI RUKOPIS IZ ROČA.

Iz Knjige crkve i bratovštine sv. Bartolomeja (1523–1611). Posebna izdanja Državnog arhiva u Pazinu, sv. 15, Glagoljski rukopisi 5. Pazin, DAPA, 2007, 643 str.

Rad se na pripremi srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih dokumenata, bez obzira na njihovu provenijenciju i na stanje sačuvanosti, u strukovnim krugovima, ali

i od strane Ministarstava znanosti Hrvatske, već duže vrijeme slabo vrednuje. Sve se manji broj znanstvenika upravo zbog nesrazmjera uloženog truda i nagrade, kako u znanstvenomu, tako i u financijskom smislu, prihvaća toga mukotrpnoga i zahtjevnog posla. Puno je lakše, naime, objaviti tekst utemeljen na izvornim/arhivalnim podacima i za takav tekst ocjenama recenzenata dobiti klasifikaciju *izvornoga znanstvenog rada*, negoli koristeći raznovrsna stručna znanja (diplomatičke, paleografije, kronologije, sfragistike, lingvistike – latinskoga, talijanskog, njemačkog, hrvatskog jezika itd.) mjesecima, pa i godinama pripremati izvorno gradivo za tisak. No, čar tog posla nalazi se u bjelodanoj i jednostavnoj činjenici. Trenutna ili kratkotrajna se slava stječe, doduše, objavljivanjem povijesnih monografija, sinteza

ili specijalističkih studija, ali u životu bilo koje nacije se historiografska trajnost i gotovo neumrlost zapravo stječe objavljivanjem pisanog gradiva. Zorni su primjeri takvom gledanju na posao i karijeru povjesničara sudbine velikana hrvatske historiografije, Ivana Kukuljevića Sakcinskog i Đure Šurmina. Obojica su postali žrtvama vremena, odnosno žrtvama historiografskih promjena i razvojnih procesa, te su njihove koncepcije i pristupi u interpretaciji arhivalnog gradiva zastarjeli, ali su zato i danas u znanstvenom smislu nezaobilazni, jer su priredili i objavili diplomatsko i ino pisano gradivo na glagoljici u zbornicima istog naslova *Acta Croatica*. Toj se dvojici u hrvatskoj historiografiji, s obzirom na stručni (znanstveni) opus objavljivanja glagoljskih dokumenata, mora po svojem značaju pridodati i ime Dražena Vlahova. Ovom je prilikom potrebno navesti *Glagoljski rukopis iz Vranje u Istri (1609.–1633.)* objavljen 1996. god., potom *Glagoljski rukopis iz Huma (1608.–1639.)* objavljen 1999., zatim *Glagoljske zapise u knjizi krštenih, vjenčanih i umrlih iz Huma (1618.–1672.)* objavljene 2003. i *Boljunsku kroniku* objavljenju 2006. kao sveske prethodnice glagoljskih rukopisa istarske provenijencije ovoj *Knjizi crkve i bratovštine sv. Bartolomeja iz Roča*, koje je Vlahov obradio i pripremio za kritičko izdanje. Uz ta ostvarenja, on je i nizom znanstvenih članaka osigurao mjesto među povjesničarima Braudelovskoga dugovjekog trajanja. Što, dakle, nudi ova voluminozna knjiga glagoljskoga ročkog rukopisa?

Nakon *Uvodnih napomena* u kojima su na nepune dvije stranice (11–12) pruženi osnovni podaci iz povijesti Roča, autor u poglavljima *Knjiga računa bratovštine (crkve) i općine Roč* (13), *Knjiga bratovštine sv. Bartolomeja (1523–1611)* (14–15) i *O zapisivačima glagoljskih tekstova* (16–26) donosi detaljne vijesti o tom glagoljskom rukopisu, njegovu smještaju u Arhivu HAZU (pod signaturom II.c.56), o povjesničarima i kroatistima/slavistima koji su se u prošlosti bavili tim rukopisom, poteškoćama koje su se pojavile zbog krivih interpretacija ili loših opisa i stručne obrade same *Knjige* i na kraju o zapisivačima koji su *Knjigu* kreirali. Čitav je prikaz problema nastalih tijekom rada raznih stručnjaka, ali i arhivara na toj *Knjizi* odista intrigantan, zanimljiv i napet u tolikoj mjeri da čitatelja drži prikovanog uz autorov tekst. Među najzanimljivije zapisivače *Knjige* spadaju svakako Šimun Greblo, prvi i ujedno najpoznatiji pisar knjige, potom Jeronim Greblo, Ivan Kovačić i Ivan Benčić. O tim je pisarima *Knjige*, ali i o ostalim (ne)poznatim zapisivačima, Vlahov donio niz novih i dragocjenih biografskih podataka.

Poglavlje *Knjiga bratovštine sv. Bartolomeja kao izvor za povijest gospodarstva* (26–35) je autor podijelio u sedam potpoglavlja s podnaslovima koja jasno i bez dvojba upućuju čitatelja na sadržaj čitavog poglavlja. Podnaslovi su sljedeći: *O osnovnim prihodima bratovštine* (26–27), *O glavnim rashodima bratovštine* (27–28), *O cijenama poljoprivrednih proizvoda* (28–29), *Cijene živine i peradi* (29–31), *Ostale zabilježene cijene* (31), *Cijene nadnica* (32–34) i *Mjere koje se navode u knjizi* (34–35). Sva ta potpoglavlja imaju svoju potporu u *Prilozima* na kraju studije u tabelarno strukturiranim podacima s točnim godinama, vrstama proizvoda, cijenama i preciznim uputama na folije rukopisa. Ti prilozi nose naslove *Pregled cijena živine* (576–578), *Cijene mesa* (578), *Pregled cijena kože* (578–579), *Pregled cijena sira, skute i loja* (580), *Pregled cijena vina* (581), *Zabilježene cijene ulja* (582), *Cijene žitarica* (583–585), *Cijene tamjana, voska i svijeća* (585), *Cijene vune* (586), *Zabilježene cijene posuđa* (586), *Cijene zemljišta* (587), *Pregled iznajmljene živine* (588–591), *Pregled iznajmljenog zemljišta* (592–604) i *Cijene nadnica* (605–607). Već se uvidom u ove naslove i podnaslove može doći do spoznaja o vrstama i značaju pojedinih grana gospodarstva u životu ročke bratovštine sv. Bartolomeja tijekom 16. stoljeća.

No, gotovo je iznenađujuće poglavlje naslovljeno *Knjiga bratovštine sv. Bartolomeja kao izvor za povijest kulture u Roču* (35–44). Kad se k tomu ugledaju i podnaslovi *Zapisi o dogradnji sakralnih objekata* (36–42) i *Zapisi o nabavi opreme* (43–44), tada povjesničari umjetnosti s pravom mogu žaliti što kolege povjesničari ne rade više na objavljivanju takovoga gradiva, jer su upravo takve vijesti ponajčešće temeljima za njihova istraživanja objekata koji pod slojevima žbuke skrivaju gradijska dostignuća srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih žitelja Istre.

Običnom će čitateljstvu zasigurno najzanimljivijim poglavljem knjige biti ono koje nosi naslov *Porodična i osobna imena u Knjizi* (44–46) i u svezi tog poglavlja

Abecedno kazalo osoba koje se spominju u Knjizi bratovštine sv. Bartolomeja iz Roča (1523–1611) (612–639). Jasno, autor donosi niz analiza obiteljskih prezimena koja su zapisana u *Knjizi*, ali i popis prezimena koja i danas nakon pola tisućljeća žive u Roču i okolici.

U stručnim će krugovima i poglavlje *Transliteracija zapisa (46–49)*, kao i prilog *Češće upotrebljavane ligature (608–611)* pobuditi iznimno zanimanje, a osobito sama *Transliteracija glagoljskih zapisa (53–368)* i *Preslici glagoljskih zapisa (371–546)*, jer upravo oni pružaju sve što bi moglo iz povijesti bratovštine sv. Bartolomeja tijekom 16. i prvog desetljeća 17. st. biti od interesa takvim čitateljima, a što Vlahov nije zbog ujednačenosti same studije mogao interpretirati.

Posljednji, ali ne manje zanimljivi, prilozi jesu *Kronološki predmetni red zapisa (549–569)* i *Popis starješina bratovštine sv. Bartolomeja (570–575)*. Knjiga na samomu kraju ima i sažetke na talijanskom (prev. Branka Poropat) i engleskom (prev. Iva Grahovac Jurkota) jeziku.

Ivan Jurković

Irena Benyovsky: TROGIR U KATASTRU FRANJE I.,
Zagreb, Hrvatski institut za povijest, Državni arhiv u Splitu, 2005, 180 str.

Krajem 2005. godine svjetlo dana ugledala je knjiga *Trogir u katastru Franje I.* Irene Benyovsky, koja predstavlja odskočnicu za mnoga predstojeća istraživanja povijesti Trogira. Naime, u svojoj knjizi *Trogir u katastru Franje I.* autorica je analizirala i transkribirala dio Trogirskog katastra, te je u knjizi objavljena Katastarska mapa građevinskih čestica Trogira iz 1830. i Upisnik građevinskih čestica Trogira iz 1831. godine.

U uvodnom dijelu autorica govori o razlozima i prilikama koje su prethodile stvaranju katastra. Potom govori o Trogirskom katastru, koji se sastoji od katastarskih mapa, upisnika, poreznih operata itd. Kopije katastarskih mapa

